

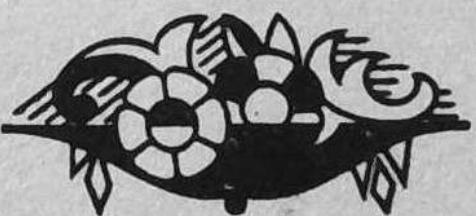
IVERZON

gwelet gant

EUR VRETONEZ

Gant BRUG AR MENEZ DU

Laket e brezoneg gant DIRNADOR

**Moulerez THOMAS
13, Leurenn Kreiz Kér
GWENGAMP**

Ar Vretoned e Kendalc'h Dublin

IVERZON

gwelet gant

EUR VRETONEZ

IMPRIMATUR :

Brioci, die 23 februarū 1933.

E. LE BELLEC,

Vikèl-vras.

**D'an Aotrone
DUPARC, SERRAND, TRÉHIOU
Eskibien Breiz-Izel**

*difennourien galloudus ha madelezus
ar Brezoneg, e kinnigan gant doujans
al levrig-man
savet evit enor ar Feiz
hag enor ar Gelted.*

Madame,

Je bénis d'avance les souvenirs bretons du Congrès Eucharistique de Dublin que vous vous préparez à publier, et je souhaite qu'ils trouvent de nombreux lecteurs parmi nos enfants du catéchisme, et plus encore parmi leurs parents fidèles à la langue bretonne.

Je vous bénis, en vous assurant de mon paternel et respectueux dévouement en N. S.

† ADOLPHE,
Evêque de Quimper.

Madame,

J'accepte avec grande reconnaissance que vous dédiiez vos souvenirs du Congrès Eucharistique de Dublin, en même temps qu'au cher Monseigneur Tréhiou, et je suis tout heureux de vous féliciter d'avoir fait partager aux lecteurs de « Breiz » et aux futurs lecteurs que je désire être très nombreux, de ces souvenirs, la joie et le bienfait des splendides et exaltantes journées que vous avez vécues en ce pays de foi profonde, et qui s'affirme sans trace de respect humain, de l'Irlande.

Veuillez agréer, Madame, l'hommage de mes sentiments les plus respectueux et les plus dévoués en N. S.

† FRANÇOIS JEAN-MARIE,
Evêque de St-Brieuc et Tréguier.

Eskopti Guened — E gouel Sant-Korentin

Itron,

Lennet em es, gant kalz e blijadur, a lodennou, ho leorig ken flour ha ken talvoudus, skrijet en enor da Jezuz, bepred beo war an Aoter, hag en enor d'ar Brezoneg, bepred beo war douar Arvor.

E gwirione, evel ma láret, diou garante e kaver hoaz, start ha don, e kalon Arvoriz.

Karante e-kenver Hon Salver, dreist-oll : Na gallomp biken an envor deus ar sent koz, sent Iverzon, o doe harpet, hadet ne gredan ket, an Aviel e-mesk hon henvroiz.

Ha goude, karante e-kenver ar Brezoneg, eur yez pinvidik ha dudius, komzet a-viskoaz gant hon hendadou, pell arôg ma treuzas ar mor bras, evit donet da Vreiz-Izel, tud Erin, ha tud Kamry, ha tud Kerne... Karomp eta ar Brezoneg, rak Kelted an Arvor o des miret, epad an amzeriou tremen, o gouenn divlam hag o lavar nerzus.

IVERZON GWELET GANT EUR VRETONEZ a reio skoazel d'ar gazetenn « Breiz », ha da strollad ar « Bleun-Brug », evit derhel birvidik e-touez hon breudeur, dalmat leal d'o Mam-Bro, furnez hon hendadou : eur bobl hep fe ha hep yez a zo eur vag hep gwern ha hep stur...

Trugare d'oh eta, Itron ! Bennoz Santez Anna war ho labour madoberus, ha war ho lennerus niverus. Ra vo ive, dre ho leorig, karet, pedet, meulet, dre ar bed-oll, evel en Iverzon, Jezuz e Sakramant an Aoter !

† Hippolyte TRÉHIOU,
Eskob Gwened.

TAOL-LAGAD WAR IVERZON

gwechall ha breman

KENTAN LODENN

*Binniget ra vefet d'am beza krouet Kelt ;
Krist azeulet,
Binniget ra vefet da veza hadet,
E meurvoriou gouez ar vuhez,
Evit frealzi mab-den,
Enezi evel an enezenn-man.*

(Y.-P. CALLOC'H).

Setu eur youc'hadenn a levezenez hag a vije ad-strinket eus kalon Y.-P. Calloc'h, dal m'en dije bet taolet troad war douar Iverzon, c'hoar hon Breiz !

Erin c'hlas (*Eire*, e yez iverzonek), Keltek enni o chom, evel en hon bro-ni, a zo henvel ouz Breiz dre he feiz katolik, dre an niver eus he misionerien a ya da brezeg an Aviel dre ar bed holl ; dre he martoloded hag he soudarded kalonek ; dre he barzed hag a gan da Zoue meu-leudi, d'ar Werc'hez Vari, o Mamm, ha da Vro goz o zadou.

Pa diskennan diwar al lestr, e Dun Laoghaire, ar pez am sko ar muian eo an testeni a bar dre holl eus levezenez ar Vro a-bez, gant kendalc'h bras ar Sakramant.

Er porz-mor, an holl listri a zo goloet a drapoiou ; holl dier ar Saorstat (pe Stad digabestr, ennan 28 kontelez), a zo kempennet an diavêz anezo, kalz pe nebeut. Ar paouran lochennou a

weler stignet warnezo an tri drapo : hini ar Pab, gwenn ha melen ; hini Iverzon, gwer, gwenn ha melen ; hini ar C'hendalc'h, ha warnan arouez ar c'hendalc'h, melen war c'hlas.

An arouez-se eo ar groaz kelt'ek, en he c'hereiz eur c'halur gant an osti war c'horre.

An holl a oar pesort talvoudegez he deus ar groaz keltiek : ar c'helc'h a oa, evit ar Gelted koz, merk an Doue unan ha peurbadus. E kreiz ar c'helc'h, sant Patrick a lakas kroaz ar C'hrist. Kosan kroaz keltiek a zo hirie eo hini Conq.

Ruiou an holl gêriou ha kêriadennou a zo stignet dreuz-da-dreuz d'ezo seizennou gant ar geuri-man : *Bevet ar C'hrist-Roue ! — Doue da vinnigo hon Fab*, hag all.

Micherourien, devejourien o deus yunet a vier, a vutun, epad sunvezioù dioustu, evit dastum peadra da wernisa o zie. An Eskibien o deus ranket difenn na vije yunet a voed : an holl a felle d'ezo kompenn o zammik ti en enor d'ar C'hrist-Roue, diskouez d'ezan o Eire, o Bro, en he c'haeran, breman pan eo digabestr.

An hent, eus ar porz-mor da Dublin, a hed ar mor, epad teir leo ; an eil treazenn warlerc'h eben ; kredi a rafer beza e pleg-mor Saint-Brieg.

Eire (Erin pe Iverzon) eo bro ar Sent, bro an dud start en o feiz, betek mervel. En 19 a viz mezeven, adalek m'on digouezet, am eus bet dirak ma daoulagad eur skouer a gement-se. En iliz Sant-Andrew, elec'h m'on aet d'an oferenn, ar wazed o deus dalc'het o renk da gomunia epad eun eur ; eun eur on bet o c'hortoz tostaat

ma-unan : daou veleg o deus roet da gomunia, hep paouez, epad peder eur, eus a 6 eur da 10 eur.

Unan eus ar wazed-se, eur sant, an doktor medisin Corby, am c'haso gantan e pirc'hirinaj da Tara.

Tara a voe kentan chomaj rouane Iverzon, hini an drouized hag ar varzed, o c'huzziherien.

Slainge, eur mignon da Abraham, a deuas da chom di, da gentan, gant eur meuriad Judevien, 1900 vloaz araok donedigez Hon Salver. Gwerziou eus an amzer bell-se, hanvet « Saga », a zo deut betek ennomp. Gant se, e weler n'eus nemet er Jude e vefe skridou kosoc'h eget re ar Gelted.

Da sul Fask 432, ar roue Loeghaire a rae e Tara kendalc'h Stadou e rouantelez. An holl benntierned a oa diredet. Bemde, e veze festou bras. Beza a oa eno, hervez klevet, eur podhouarn hag ez ae ennan pevar ejen ha daouzek penmoc'h. Ar chufere a rede evel eur stêr.

Patrick hag e gompagnunez en em gavas a-benn pred. Ma oa eur re bennak diaezet gant se, eo an drouized hag ar varzed. Hogen, pec'hed e oa argas an dremenidi ; Patrick eta a voe pedet da chom gant e bred. Goulenn a reas digant ar roue kaout krog dre veg gant an drouized, diwarbenn ar relijion, hag e stagjont d'en em dislaret.

An arc'hdroiz a lakas souden eur barrad erc'h da goueza, peadra da c'hlac'hari an travajou ; met n'hallas ket e gas kuit goude se. Patrick a reas sin ar groaz war an erc'h ha ker-

kent e voe gwelet, en e lec'h, eur c'haer a bratad bleuniou.

An arc'hdrouiz a c'halvas an denvalijenn, ha kerkent e teuas noz ; goude, avat, kaer o doe paterat, an drouized n'halljont ket addigas, war he c'his, ar sklerijenn. Patrick a reas sin ar groaz ha setu deiz kerkent.

Met ar roue hag an drouized a chome bepred aheurtet. Patrick a ginnigas an abadenn-man : Savet e vije eun ti koad ; en eur penn anezan, e vije laket eun drouiz gant kazul Patrick war e gein ; er penn all, eur beleg kristen, Benen e hano, gwisket gant dilhad drouiz ; c'houezet e vije an tan en ti, hag an holl bobl a welje piou a deuje beo ermêz eus an tantad.

An drouized a gavas se mat ; hogen, e keit ha ma savent o fenn-ti gant koad dero glas, e savent ar penn all, hini Benen, gant pin sec'h. Daoust da se, ar c'hood glas a flaminas hag an drouiz a voe dêvet ; nemet kazul Patrick na voe ket, zoken, rouzet. Benen a deuas ermêz hep droug ebet ; nemet mantell an drouiz a voe dêvet warnan.

Drouized ha barzed a blegas da zigemer feiz Patrick, goude meur a virakl all graet gantan.

Deut eo Patrick da veza kentan patron ar varzed, en Iverzon hag en holl broiou keltiek.

Eur bedenn a ris e Tara, da c'houlenn digant Doue ma 'n em gavo Barzed Keltia bodet holl er baradoz.

An daou hent bras koltaret a gas eus Dublin da Tara a ya, eus an eil pleg d'egile, a-dreuz

parkou kleuniet, torkajou fao, traouiennou ha prajou glas ; kredi a ra d'an den beza e Treger pe e Goelo.

E lein run Tara, e weler skeudenn Sant Patrick hag eul « lec'h », henvel ouz an daou a weler e Plagat. Iverzoniz a lavar penôs Sant Patrick a chilaou kement pedenn a ve kaset d'ezan gant ar re o deve graet teir gwech tro ar men. Hanvet eo gante « destiny stone », men ar bla-nedenn.

Ra viro Sant Patrick feiz hon Breiz-Izel evel m'en deus miret feiz Iverzon !

EIL LODEN

*Daoust ha ret e vo d'eomp digas
Koun d'eo'h a niver hag a hanoiou
Sent hon Gouenn-ni a zo e harz ho
Kador-Veur, e gloar divent ar Baradoz ?*

(Y.-P. CALLOC'H-BLEIMOR).

Sant Patrick, o veza gounezet d'ar Feiz ar roue hag an drouized, a reas tro e enezenn, en eul lavarout an oferenn, bep beure, war an aod, o sevel evelse endro da feiz Eire eur voger krenvoc'h eget an dir.

P'en doe peurachuet e dro, eun Ael en em ziskouezas d'ezan hag a reas d'ezan ar promeseman : Sakramant an Aoter, — meulet ra vez ! — ne guitaje biken douar an dud-se en doa badezet.

En eur weledigez, sant Patrick a baras e sellou, pell en e raok, war amzer da zont Iverzon : gwellout a reas o tremen dirazan bagad meur ar venec'h iverzoniat a brezegje an Aviel en Europa an hanter-noz, ha dreist-holl, e Breiz vihan. An Ael a zigemennas d'ezan penaos o bro, staget ouz ar Groaz, evel ar C'hrist, a vije, epad hir amzer, eur vro a verzerenti ; nemet, eun deiz, ec'h adsavje, ha ganti karg ha galloud da adnevezi Keltia a-bez ha da veza evel eun tour-tan etouez ar broiou, da ziskouez d'ezo ar Christ.

An Ael a brometas ives penaos, seis devez ar arok ar yarn diwezan, Eire a vije lonket gant ar mor ha ne c'houzanvje ket gwalenn an tan a die pulluc'h a douar.

E kerz ar C'hendalc'h burzodus-man, kannaded a zo deut eus holl broiou ar bed da drugare-kaat Iverzon, dre ma oant bet ganti pe badezet pe santelaet.

An Aotrou Heylen, Eskob Namur (Beljik), Rener Strollad Kendalc'hiou ar Sakramant evit ar bed holl, a oa gantan, da rei da Arc'heskob Dublin, eur relegouer hag a vire eskern an Iverzoniated a gasas, da gentan, d'ar Beljed, sklerijenn an Aviel. Setu eun nebeut komzou tennet eus e brezegenn hag a sell, kerkoulz all, ouzimpni : « Gouenn a reomp digant Doue ma vo skuilhet, adalek breman, brasoc'h enoriou war veziu Sent Iverzon ha ma teufont da veza eur vammenn a c'hras evit hon Bro. »

A ! ma hon dije ni, Bretoned, bet hon menad ha bet galiet kas du-hont eur pirc'hiringaj en hano ar Vamm-Vro !

Demdost holl brezegerien ar feiz en hon bro a oa Iverzoniated ; pe bet er skol ganto. Pelec'h eman ar barrouz vreton ha n'eo ket dileour d'ezo eus he feiz hag allies, eus he hano hag he buhez ?

Ar Sent deut d'eomp eus Iverzon a ziskouez beza kenkoulz troet da vеaji evel da veva e peoc'h er gouelec'h. Beza int, lies a wech, Abated, Eskibien o vont evelse, a-bell bro ; tec'hel o deus graet, gant o beleien, o menec'h, o c'han, hag e tigasant ganto, da Vreiz, ar Christ en o ba-gou.

Gant se, eman Sant Sezni pe Sedni, breur kement Sydney a gaver e broiou ar Saozon ; hen a voe skoazell Sant Patrick, er vreutadeg etrezen hag an drouized e Tara. Dont a reas da Vreiz gant 70 beleg. E Guisseni (Bro-Leon), e virer e vez.

Tenenan ne oa nemet beleg. E listri a gavas toull da vont e mulgul Brest ; ac'hane, e heuilh-jont an Elorn... Landerne a zo bet savet gantan.

Ar manac'h Modez, mab eur roue eus Iverzon, a oa gantan, d'e heul, eur stlabez tud. Dougen a reas dorn d'an Eskob Tual ha, pa voe re skwizet gant e labouriou misioner, e savas eur manati war aber an Treo, en eun enezenn hanvet hirie enez Modez. Al leandi-se a voe graet war batrom ar c'houenchou kelt : kamprouigou disparti, evitan hag evit e ziskibien ; eun nebeut lojeiz all da voda an holl, pa veze dleet ; en o zouez, eun iliz hag a voe laket mil evez d'he c'hempenn.

Sant Kadok, mab-bihan eur roue iverzoniat, a deuas, gant sant Gwennaël, da c'houarn abati Landevenneg, warlerc'h sant Gwenole, skouer ar misioner kelt bepred en hen-chou. (1)

Etouez beajourien ken brudet, arabat ankou-nac'haat Sant Brendan, a labouras, meur a vloavez, gant Sant Malo, war aber ar Rans. E veajou hir, a-dreuz ar mor Atlantik, gant o bagou o serviji evel da lochenn da bep manac'h, a gasas anezan, wardro diwez ar VIet kantved, marvat, da gât an « Enezennou evurus. » An dud a studi n'ouzont ket lavaret pe e oa ar re-man enezennou an « Acores » pe ar « Canaries », pe an « Antilles ». Bepred eo, miret eo bet d'eomp an daolenn livet diwar o fenn, hag ez eus enni, hep mar, kement a c'haou evel a wir.

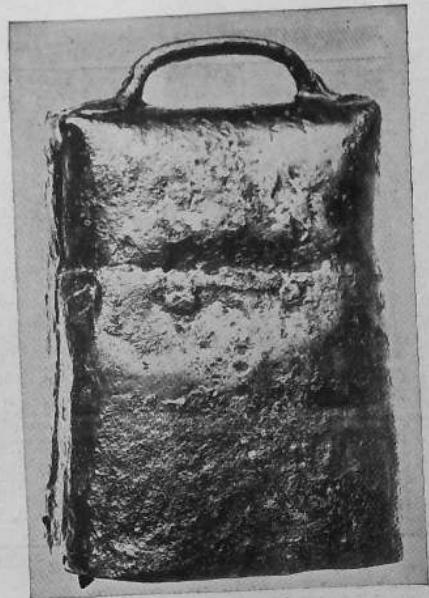
(1) Sant Gwenole eo tad ar gwez avalou.

An Aoter, e Phoenix-Park

An T. S. ar PAB o komz da Iverzoniz
ha d'ar bed holl eus e vureo er Vatikzn.

Kloc'h Sant Patrick

Iverzon, eus he zu, a zo dleour da Sant Gweltas eus reolenn he leandiou. Abati gourenecenn Rhuys a voe, 'vit Keltia a-bez, eur skol a santelez, eur vammenn a vuhez hag a gelennadurez kristen.

Ne vezet ket evit niveri an holl Iverzoniadet brudet o deus gounezet, evit biken, anaoudegez vat ar Vretoned.

Met tôlet hon eus evez, gant dudi, penôs eman merket bepred, war dal ar Gelted, siell ar vennec'h koz, beajourien ha misionerien. Gouenn ar Gelted a zoug en he c'hereiz eur spered a abostolerez ha na vo biken mouget. Kaer eo se da welet, dreist-holl, e buhez hag en oberou Kelted Iverzon, tud didrec'h, a wel hirie, goude o reuziou dispar ha diniver, kurunenn ar frankiz laket war o fenn dre zorn ar Christ.

Al Legad o rei e vennoz d'ar Gward aenor.

TEIRVET LODENN

*Pa strew an noz he spont dre ar bed,
Ma dévet, ma dévet e tan ho karante,
Ha ma ine a lugerno en noz 'vel eur piled.*

(Y.-P. CALLOC'H-BLEIMOR).

An Heskinerez diouganet da Berrick gant an Ael ne zaleas ket. Ar Saozon a zilammas, meur a wech, eus o enezenn war aochou Eire. Goude m'en doe Herri VIII troet kein d'ar feiz katolik, neuze, avat, ar brezel a darzas kriz meurbed : ar protestanted a reas o c'hont diouz laza an holl Iverzoniz a chomfe stag ouz o feiz. Kromwell, gant e soudarded hanvet « Krenn-Bennou » (1), ha dreist-holl, e letanant Ludlow, brud eun diaoul chomet war e lerc'h, ha goude, kabitened ar rouanez Elizabeth, a waskas hag a vuntras tud Eire, a ziframmas diganto o douar, o kas an dud paour evel sklaved d'o zrevadennous (2), pe o tastum anezo, evel en eur c'hel, e yeuniou bro Connaught.

Ha neuze e voe gwelet, tra estlammus ! eur bobl, e kreiz he merzerenti, entanet holl gant karantez Doue, o tigemer ar Sakramanchou, o klevet, war bouez koll ar vuhez, an oferenn e kuz, en noz, evel hon zadou-ni, e kerz an Dispac'h.

Den ne ouio biken ar gont eus merzerien Iverzon. Er bloaveziou tremenet, 'zo bet kavet, er meneziou, eur gleuzenn bet magoriet an toull warni ; e diabarz, stag ouz eur gador gant liam-

(1) *Krenn-bennou*, Têtes-Rondes.

(2) *Trévadenn*, colonne.

mou, e oa relegou eur beleg, warnan c'hoaz e zilhad oferenna, en e gichen eur men-aoter hag eur c'halur staen.

Ar veleien a voe eur skouer evit o c'christenien, dre o nerz-kalon hag o ijin. An Tad Gaspar Beylon, eus a Urz Sant Dominik, bet ken gwall-gaset gant ar Saozon ma oa deut dall, a yae hag a dueu dre ar Vro, gwisket truilhek evel eur paour, eur c'hi bihan ouz hen ren. Ar c'hi, tano e fri, a ouie anaout ar protestanted ha ne vanke taol ebet da vont d'astenn d'ezo e glozenn. An holl a gemere truez ouz ar mestr. Heman, avat, dindan e zruilhou, en devoa kuzet eur men-aoter, ha, dre ma 'z ae, e lavare an oferenn eus an eil kanton d'egile.

Diwezatoc'h, an Tad Meehan ne gredas ket ken lavaret an oferenn nep léc'h : pa veze gouveet e veze bet eur beleg en eun ti, an ti-se a veze dévet. An Tad, petra reas neuze nemet prena eun tammik aneval, eur c'harr hag en em ober marc'hadour-red ; er c'hoajou, ec'h oferenne, e garr o servijout d'ezan da aoter !

Stag e chom bepred Iverzoniz ouz kredenn Rom ; dic'houget e vezont, krouget, harluet, da gentan en Amerik, ha goude en Aostrali, e giz galeouaerien. Stlabezet int dre bevar c'horn ar bed. Mont a reont evel misionerien, o eneoù entanet gant karantez Doue, ken skedus ha goleier e kreiz an noz. Ilizou kaer an « Dominion », ar re-se eo o labour.

Meur a hini eus ar verzerien-se, bet taolet e bagou, da vont elec'h ma karjent, a deuas da zouara en hon Breiz, sur ma oant da gaout eno, etouez tud eus o c'herentiez, ar skoazell o devoa mil ezomm.

Etouez hon skrivagnerien, Brizeuk ha Jos Parker a ziskenne eus an Iverzoniaded-se, ha, goude, niver all a diegeziou breizek. Unan anezo, hini Sant-Jalmes, tudjentil koz anavezet en Iverzon pe er Skos, a voe digemeret gant person Inzinzag, an Aotrou Charlez a Gouandour (1), a roas d'ezo repu en e gastel a Gervele-gant, en Gwiskri. Tud eus o gwad a gaver stank hirie e bro Gerne.

Ar stourmer brudet O'Connell a dennas, eun dro bennak, sellou an Europ war stad truezus Iverzoniz hag a deuas a-benn d'ober sina, gant Bro-Saoz, e 1822, an torr-sklavaj, lizer hag a rente d'ar gatoliked ar frankiz da heuilh o relijion.

Met e peseurt stad euzus en em gav labouren Iverzon dindan dorn o mistri saoz ! Kaer prezek en deus O'Connell, ha gervel da dest an holl broiou, al « landlord » saoz, a zalc'h da suna gwad ha buhez al labourer : diframma a ra digantan avalou-douar, legumaj, ed, o varn anezan, evelse, da verval gant an naon..... Mervel a ra ; hogen, mervel a ra katolik !

Er bloaz 1843, e kerz ar gernez vrás, eul lestr amerikan, ar *Jamestown*, karget a ed, a deu da glask tizout aochou Iverzon ; ar Saozon a bak anezi hag he c'has ganto d'eur porz saoz.

(1) An Aotrou Charlez a Gouandour, ganet er bloaz 1644, e Gwiskri, a varvas gant ar vosenn. Betek an Dispach'h, an dud a deue war e vez, e bêred Inzinzag. Sellet e oa evel eur sant.

D'ar mare-se, setu eur reuz all : al labouren a zo argaset eus o douar, laket ermêz. E kreiz an noz, hucherien, ha gante soudarded, a zigouez er méreriou, a skarz an tier hag a lak an tan enno dirak daoulagad an dud.

Ar re-man a glask neuze armou d'en em zifenn koulz ha da zifenn o feiz hag o bro.

Parnell, eun eil O'Connell, a zalc'h gant labour e vestr hag a sav eun emgleo evit an douar, al « Ligue agraire ». Evelse eur frankiz all a zo diframmet adarre digant Bro-Saoz : adalek neuze, al labourer iverzoniat a c'hall adprena an douar eman warnan o veva.

Iverzoniz ne dec'h kammed diwar o spered, sonj an amzer dremenet. An Aotrou chaloni Maréchal, person Pluvigner, a welas, e bered Glasnevin, eur blokad Amerikaned, a ouenn iverzoniat, bodet dirak bez O'Connel. Ar gerent a gonte d'o bugale merzerenti o Bro, talvoudegez al Lezenn-a-zigabestra, diougan evurus ar frankiz. An dud yaouank, teneraat holl, a yeas war o daoulin hag a bokas da vez O'Connel!

KENDALC'H-MEUR AR SAKRAMANT

KENTAN LODENN

*An degemer graet d'ar c'harchinal Lauri,
kannad ar Pab.*

Eun estlamm a voe gwelet an degemer a reas Iverzon d'ar c'harchinal Lauri, kannad an T. S. ar Pab.

E porz-mor Dun Laoghaire, an holl bagou ha listri 'zo stignet warnezo, krec'h-traou, niver a drapoiou marellet ; hag eun heol lintrus a raskedi ha birvi an holl liouiou-se. Ti'ier ar « Royal Saint-Georges Yacht Club », an « National Yacht Club », ar « Royal Irish Yacht Club », n'oufer lavaret pehini anezo eo ar c'haeran kempenet ; drapoiou ar Pab, Iverzon hag ar C'hendalc'h, ne weler nemeto.

Kerkent ha ma tigouez al lestr « Cambria » 'barz er porz-mor, 21 tenn kanol a darz, hervez giz saludi ar rouane ; en oablou e par sin ar groaz graet gant njerezed o nijal. Ar groaz-se, en êr, a heuilho, betek Dublin, ar wetur elec'h m'eo pignet ar C'harchinal Lauri, Arc'heskob Dublin hag ar Prezidant de Valera. Ar muzik a sôn himn ar Pab. Ar gward a enor endro da wetur ar C'harchinal eo bet dibabet an 60 mare'heger anezi etouez ar c'haeran gwazed eus Iverzon ; gwisket int gant dilhad glas-roue ; (aman e lavarer glas-Sant-Patrick), broudet en aour ; war o fenn e tougont ar boned du blêvek ; o c'hezek, dindano, kaeran aneveled a oufer gwelet, a zo sternet gant sternaj glas alaouret. Eus Dun Laoghaire da Dublin, e daou du d'an hent,

50.000 bugel, e dorn pep hini eun drapo bihan gant liouiou ar Pab, a hop a-bouez penn hag a hej o drapoioù hag a ra eur safar seurt ne oar ober nemet bugale.

Pevar mil c'houec'h kant « scout » a zo aze, evit derc'hel an urz, hag ober a reont o micher, biskoaz a welloc'h. Ar bobl a drid gant laouenedigez ha ne baouez da youc'hal en enor d'ar Pab.

Breman 'zo pemzek kant vloaz, ar Pab a gasas Sant Patrick da Iverzoniz. Kardinal Rom a zo evito eun eil Patrick, gantan an hevelep bennoziou ha gant an hini gwechall.

En eur arruout gant kêr Dublin, e kaver eun nor-dal meurbred uhel ha kaer. Aotrou Mér Dublin a zo deut eno da zegemer al Legad, gant eur c'harrons liou ru nag aour, eus koulz ar Xth Hvet kantved. C'houec'h a gezeg du a zo stag warnan. Endro d'an Aotrou Mér, eman kuzuilherien kêr gwitibunan. Pan arru ar C'hardinal, e kinnig d'ezan eur skrid war barch, livet ha moulet gant an dorn, warnan degemer-mat kêr troet ouesk e yez ar vro hag e latin.

An iliz-veur n'hall mont enni nemet eun dibab eus ar birc'hirined. En em c'hichen, en em gav diou gazetennourez eus an Holland. Diskouez a ran d'ezo ar prins Ghika, bet d'ezan renk kannad-sekretour, ha deut da veza person ar bilbaouerien e fabourkou « ru » Pariz ; an Ao. Mar Ivanios, Eskob indezat, gant eun dremm arvelen, hogen, molumet eus ar braoan. Dec'h e oa anezan eur jakobit, disparti diouz Rom ; hirie setu han e renk ar brinsed en iliz Sant Per. Eun Eskob du a zo iveauz etouez ar re all, ha n'eo ket outan e seller an nebeutan.

Bennoz ar Sakramant a zo roet evit kloza, ma weler eno, e gwirionez, ar bed holl stouet dirak e Salver hag e Roue.

An Nevezeland he deus kaset aman he fastor, an Ao. Redwood, ar c'hosan eus Eskibien ar bed holl, serz ha sec'h, skanv a droad, daoust d'e 94 vloaz. Gwelet e vo, e kerz ar goueliou, o kerzet bepred araoak Arc'heskob Sydney (Australie). Hemau, koz ive hag andraf, a renk en em harpa war vrec'h eun arc'heskob yaouank eus an Amerik, stad ennan gant e garg a rener. Iverzoniz a gont penôs an Ao. Redwood en dije lavaret, en eur deurel eur sell a-goste war du e gonsort bleo gwenn : « That young man is fit for nothing ; — ar paotr yaouank-se ne daly netra ! » Eur paotr yaouank tri bloaz ha pevar ugant !

An degemer a-berz ar Gouarnamant

Er meurz, eman tro ar gouarnamant d'ober degemer d'al Legad. E Liorz vrás Kelendi Black Rock, ez eus frankiz awalc'h evit an ugent mil a dud a zo bet pedet. Al Legad a ra eun dro dre valiou al liorz, gwardou en e raok ha war e seuiliou ; n'eo ket hepken evit hen enori, met evit dibab d'ezan e hent. Goude se, e sav war eul leu-renn uheloc'h, gant an holl Eskibien endro d'ezan. Merc'hed yaouank a ra monedone o kinnig d'an dud te ha gwestel.

Kanerien etouez pire'hirined an Holland, — eun daou-c'chant anezo, — a ganas aman kanaouennou skout, e yez o bro. Gwiskamanchou ha drapoioù a oa ganto, dishenvel evit pep rummad. P'o doe achu gant se, en em vodjont dirak al Legad hag e teuas ganto neuze Kantik

merzerien Iverzon hag an Himn en enor d'ar Pab, « Faith of our Fathers », — Feiz hon Tadou, — ha « God bless our Pope », — Bennoz Doue war hon Pab.

Seiz Breizad en em gave eno, gant o gwiskamanchou, an Ao. hag an I. Cornie, an Ao. hag an I. Cueff, pevar anezo. E pep lec'h, Iverzoniz a ziskouze joa da Gelted Breiz-Izel. Eur wech ma oant aet en eun ostaleri, an holl a savas en o sav d'o saludi, gant youchadeg ha stlakadeg daouarn.

A! ma hon dije gellet beza eno 300, gant gwiskamanchou breton ! Hini pe hini eus hon Barzed en dije dizroet d'eomp, e brezoneg, « Feiz hon Tadou » ha « Bennoz Doue war hon Pab » ; o c'hanet hon dije, d'hon zro, war an toniou iverzonek ha youch'het gant Calloc'h :

You d'am bro Breiz-Izel !

You ! You ! d'an holl Gelted !

Da Vreiziz an diou vro, levene, levene !

(Y.-P. CALLOC'H).

Ar Prezidant de Valera hag ar gouarnamant a zegemeras en noz-se ar Ch'hardinal Lauri, e Dublin Castle, Nebeutoc'h a dud a oa eget d'abarde, met ar bobl a oa grounnet a-ziavèz ha war dreemmou an holl e weled o para levezha stad. Eur micherour a lavar evelhen : « Sant Patrick a zo deut war e giz, evel e Tara ».

En yez Abostol bras Iverzon eo e ro ar Prezidant d'ar Ch'hardinal salud ha degemer ; ar brezegenn a zo kaset gant ar skingomzerez dre bevar c'horn ar vro.

Neuze e tro anez e latin, o tiskouez evelse al liamm a lak etre an holl boblou yez an Iliz katolik.

Epad diou eur, ne baouez ket monedone ar bobl o tremen dirak kannad an Tad Santel ar Pab ; eur 5.000 a dud a zo bet pedet ; hag eun dudi 'vit al lagad eo ken lies-se a liou o 'n em veska dindan sklerijenn lintrus eun niver a c'holeier, liou ru ar gardinale, liou glas-moug an Eskibien, brouderez lugernus ar gwiskamanchou douget gant pennou-bras an arme pe ar gouarnamant ; saeiou skler ha marellet an itronized.

Anzav a ranker penôs Keltek Iverzon a zo eur ouenn-dud eus ar c'haeran : gant eun ene balc'h hag uhel, Doue en deus roet d'ezo korfou ousk, leun a c'hened.

Wardro unnek eur, eo kanet himm ar Pab. Al Legad a guita ar palez ; pa 'man e wetur o vont ermêz eus ar porz bras, ar bobl a loska eur youchadenn ken krenv m'eo klevet betek e fabourgoupell Dublin.

Biskoaz, en amzer ar Sôzon, ne oa bet gwelet eur gouel a gemend all a lufr hag a splannned.

EIL LODENN

Ar C'hendalc'h a zo digoret

*Ho ti eo neved ar broadou....
Deut on da bedi evit ma fobl....
Eun ero ho poa digoret,
E kuz-heol ar bed koz, eun ero war ar mor...
Mibien ma Gouenn a oa ho hadenn,
Hag e kement douar m'eo hadec'h,
Kristenien nerzus a ziouane....*

(Y.-P. CALLOC'H).

Er merc'her 22 a viz mezeven, da 3 eur, eo e tigoras, evit ar bed holl, unan ha tregontvet kendalc'h ar Sakramant.

E kreiz kér Dublin, ne vale ken gwetur ebet. An holl ruiou tro-dro d'an iliz a zo leun-kouch a gristenien hag a glevo an oferenn dre uhelgomzerez.

Ar skouted a zo arenket e daou du, war hent ar C'hardinal ; tud yaouank an Holland a salud anezan en eur astenn o brec'h. Setu an Eskibien, an Arc'heskibien, an eiz Kardinal ha, war o lerc'h, ar C'hardinal Legad ; pignal a ra war an tron aozet evitan, epad ma kan ar ganirien an *Ecce Sacerdos magnus*.

Eun eskob a lenn neuze, e latin, lizer kemen-nadurez ar Pab da bobl Iverzon. Pi XI a zigas sonj eus karantez Iverzoniz e kenver Sakramant an Aoter, koulz hag e kenver ar Pab, a-hed kantvejou leun a reuz hag a c'hlac'h. Setu al lodenn gaera eus ar brezegenn.

« Ho nerz-kalon n'eo bet biskoaz brasoc'h eget d'ar c'houlz ma veze oferennet er c'hlou-

zennou, er c'hoajou, e kreiz ar yeuniou, d'ar c'houlz ma veze gwall-gaset ha harluet Eskibien ha beleien, ha ma veze diframmet o feadra di-

gant ar gristenien a dalc'he start d'o c'hredenn». Lizer an Tad Santel ar Pab a zo adlennet goude e saozneg, pegwir ar saozneg a zo komzet kazi dre holl ar bed.

Diou ha tregont Bro o deus aze kannaded eus o ferz. C'houeza ran gant al lorc'h pa welan penôs, nemet hag ar poblou latin a vefe, — ha c'hoaz ! — an holl rouanteleziou a zo aze o deus degemeret an Aviel a zorn Kelted Iverzon, ma breudeur, pe a zorn ar Vretoned. Bet eo, e gwirionez, mibien ma Gouenn ar greun hadet gant dorn Doue.

Noz ar merc'her d'ar yaou, kér Dublin a zo sklerijennet e giz palez eur roue, en enor d'an oferenn hanter-noz, oferenn a zic'haou evit ken lies a hini bet lavaret e kuz, gwechall, epad amzer an heskinerez.

Ouz tier an dud pinvidik, 'zo stignet regenadou goleier glas evel drapo ar C'hendalc'h ; gwer, gwenn hag oranjez, evel drapo Iverzon ; melen ha gwenn, liou ar Pab.

Soudent, e bolz an oabl tenval, e voe gwelet, skrivet gant biz ar goulou-tredan, lizerennou di-vuzul ha lintrus 'vel an deiz : *Adoramus, Laudamus, Glorificamus*.

An nenvou, evel ma lavar ar psalm, a save iveau mouez da veuli Doue.

Pasellou kér, elec'h 'man chomaj an dud etre, ar beorien, a ginnig d'eomp eun daolenn hag a zigas an daerou en daoulagad : dirak pep dor,

z eus eun aoter vihan sklerijennet gant piledou koar, ha n'eus ket eur prenestr hep goleier !...

Da hanter-noz, en holl ilizou ar « Saorstat » (Etat libre), ar veleien ouz troad peb aoter a ra sin ar groaz da gregi gant o oferenn. E Dublin, an ilizou a zo kalz re enk, kemend all a dud 'vel ez eus. Ar re-man a heuilh an oferenn er ruiou, dirak an dorojou. Pa deu mare ar gomunion, e raer eur monedone etre ar ru hag an iliz; ar re o deus komuniet a ya ermeaz evit rei renk d'ar re n'o deus ket : ar ruiou a zo, e berr amzer, karget a eneou kristen oc'h adori.

Dreist d'ar re all, eman an oferenn lidet en iliz menec'h Sant-Fransez, savet war al lec'h ma oa gwechall ostaleri goz « Adam hag Eva ». Eno, an oferenn ne baouezas biskoaz da vezlavaret, zoken epad ar c'chantvejou ma padas reuz ar verzerenti.

Unan eus gwazed feal ar Frankiz, an Ao. Ennis, am c'has da welet taolenn kér sklerijennet. An den-man a voe barnet d'ar mario, er bloaz 1916 ; dont a reas a-benn da dec'hel eus a-dre daouarn ar Saozon hag e chomas eiz miz kuzet e kaoiou Dublin, e keit ha ma roed da gredi e oa tec'hет war du an aod.

Den ne werzas anezan, daoust ma oa kinniget arc'hant bras da neb a lakfe kregi warnan.

TREDE LODENN

Micherourien Dublin

Er yaou, er gwener hag er sadorn, 'zo oferenn-bred kanet gant Eskibien, war digarez ar C'hendalc'h. D'eomp-ni, Bretoned, seurt lidou n'int ket dibaot, a drugarez Doue ; hag evel ma 'z on o chom teir leo hanter eus an iliz-veur, e Mount-Sackville e kouent misionerez brudet Sant-Josef Kluni, e lakan mont, e-keit se, d'ober troiou all.

Setu me d'ar porz-mor, tennet ganin diwar ma bruched arouez ar c'hendalc'h, ha d'en em veska gant ar vicherourien, an « dockers ». Ma diskoourn a glev eno pôziou ha n'heller ket desrevet en eur yez all :

— Breman, paotred, eo deut an oferenn da vezza enoret adarre en hon bro ! »

Hag an holl a stlak an daouarn d'ar micherour a gomz evelse.

Graet mignonned ganin ; nemet am c'hemeront 'vit eur protestantez eus an Amerik ha, gant se, e fell d'ezo ma zenna ganto d'ar feiz katolik.

— Gwelit aze, lady (tron) ; hag e tiskouez ar d'in unan eus drapoioù ar Pab ; Doue da vinnigo hor Pab !... Sant Patrick a c'hoarz hirie ouzimp... Gwelet a ra ez omp bepred mibien feal d'ezan...

Arouez ar c'hendalc'h a oa ganto holl stag war o bruched hag o welet n'am oa me hini ebet, unan a lavar d'in :

— Marvat, n'oc'h ket barrek da gomprentreou evelse !

Met, am c'hredet mar karet, n'eus ket e kér Dublin eur metr karre douar ha na vefe ket bet glebiet gant daerou ha gant gwad hon merzerien !... Gloar an deveziou-man a deu diwar boaniou ar re-se !...

— Marteze on barrek, evelkent, da gompreñ an treou-se, emezon. Ha c'houi, aotrone, ha beza hoc'h eus merzerien etouez ho tud koz pe ho keren ?

— Ya ! ya ! ya !...

Eur bagad paotred, eur pemzek bennak, emaent o 'n em vota endro d'in.

— Ma eontr-koz a zo marvet er galeou, en Aostrali !...

— Ma c'henderv a zo bet lazet e 1916 !...

— Ma zad en deus ranket mont kuit d'an Amerik ha ma mamm a zo en em diviet o tanzen bara d'eomp !....

En eur deurel ma sellou war ar wazed-se, mibien merzerien Ludlow, mibien re an harlu, en eur welet pegen lemm hag entanet o daoulagad, e santen na tost e oant d'ar re a stourmas hag a varvas evito !

Eun « docker » a lavar d'in :

— « Pegwir ne douget ket arouez ar C'hendalc'h, d'ober petra 'ta oc'h deut aman ?

— « Reporter » oun, emezon ; evit eur gazett e labouran.

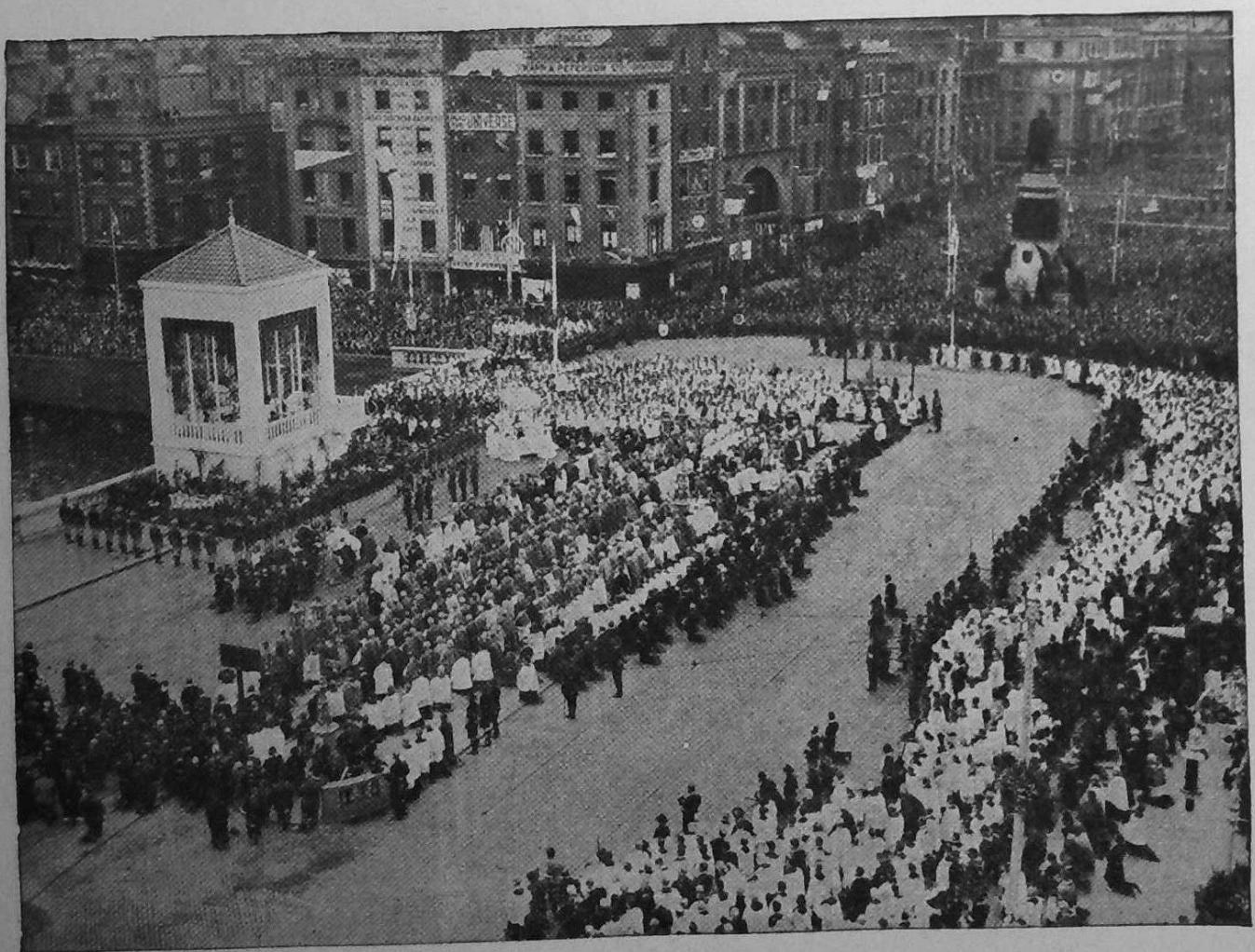
— C'hanta, emezan, it da welet aze pelec'h e kouezas maro-mik Mattew Talbot, chadennou gantan endro d'e gorf hag a oa aet doun 'barz ar c'hig... Sonjitz eun tammik 'barz en dra-se !... Beza a oa eur paour kaez micherour eveldon, eur pec'h er eveldon, hag eo deut da vez a eur Sant ! Pebez eurvad evit pep hini ac'hanomp, n'eo ket 'ta ? Ar santelez n'eo ket eun dra diaveaz, met

An Ao. de VALERA hag e Vinistred

Kouent Leanezed Sant-Josef Kluni.

Diwezan Salud ar Sakramant en O'Connel bridge.

Ar prosesion o tont eus Phœnix-Park da O'Connel bridge.

a diabarz. Me, paour keaz den ma 'z on, a c'hell dont da veza eur Sant, mar karan ar C'hrist, mar c'houlennan e c'hras digantan ha mar tal-c'han mat d'e lezenn. Ha n'eo ket burzudus treou evelse ?...

Eun all a asant gantan en eul lavaret :

— Kaerat deveziou a vevomp, deveziou a c'hloar hag a garantez ! .

Epad ar c'hendalc'h, ez is eun devez d'ober tro ar porz-mor en eur vag. Eno e c'hallis kaozeal gant ar vartoloded ; kemend all a glevis digant pep hini anezo.

O Iverzon, mellezour hag ene ar Gelted, beza cut bepred douar ar Sent !

PEDERVET LODENN

O Jezuz, o va Salver,
Enor d'eoc'h war an Aoter ;
Me 'zo d'eoc'h, korf hag ene,
Kreskit c'hoaz va c'harante.

Phœnix-Park, eun nano-skouer. Ar « phœnix » a oa eun evn burzodus ha pa veze bet peurdêvet en eun tantad, a adsave beo mat eus a douez al ludu.

Eur skouer eus Gouenn ar Gelted.

E Phœnix-Park, e tremeno ar pep brasan eus goueliou ar Sakramant. Etouez holl gêriou ar bed, hini ebet n'he deus eul liorz ken bras ha houman.

Graet am eus eur bale enni, pignet en eur « jaunting », eur wetur vihan diou rod hag e vez enni ar blenier hag ar beajour azezet kein ouz kein, troet pep hini etrezek kostez an hent. Kezek bihan ar gweturio fentus-se a zo dreset evel chas hag a ra d'o mestr chiboudou, henvel beo ouz chas bihan.

E kreiz liorz Phœnix-Park, en eur frankizenn noaz, hag a dle kaout daou-c'hant devez arat, e weler savet war eur chafod eur pikol aoter gant eur volz wenn, kroaziou keltiek livet warni. War eur pondalez, izeloc'h, en em vodo an 40 ofiser yaouank, gward enor al Legad. En daou du, a-glei hag a-zehou, pondaleziou all kammet war an tu diabarz.

Al liorz he deus c'houec'h leo dro ha diou leo dreuz. Eus an nor betek an aoter, an hent a ya war eün, dre douez drapoiou ha garlantez.

Eur bagad kirvi bihan a ve laosket da veva evel ma karont el liorz-man. Iverzoniz a zo true-

zus e kenver al loened, eur si mat d'ezo etouez kalz a re all. Den ne sonjfe dont, en noz, da laza al loenedigou koant-se.

O fenn a zo gant ar goueliou iveau, hep mar, rak en devez diwezan, unan anezo a lammas dreist d'eur skout, kuit ober poan ebet d'ezan, avat.

Ar pez he deus al liorz, ha na weler ket elec'h all, eo torkajou spern-gwenn, kantvloaveziek, hag i ken uhel ha gwez bras. Breman 'z eus eur miz, al liorz holl oa gwenn ha roz gant an holl wez-se o vleunia war an dro.

Gouel ar wazed.

Bodadeg ar wazed, er yaou da noz, e Phœnix-Park, a voe eun dra estlammus da welet, eun daolenn leun a feiz, a zoujans, a zeneridigez. Pad an abardaez, kirri-tan ne reont nemet digouezout a bep tu ha diskarga gwazed, ha gwazed, m'hen lavar, hag a doug mat o mano, frammet ha neuziet kaer evel ma 'z int.

Da 8 eur, e tigor al lidou, met adalek 5 eur, eo leun ar pankou. 'N em gaout a ran, d'am zro, a-gevred gant eur « Monsignor » belj hag eur beleg eus ar C'hreizte, a zistag ar galleg evel al latin hag al latin evel ar galleg.

Mat sur en em gavomp elec'h ma 'z omp, demdost d'an Eskibien.

E kerz holl lidou ar goueliou, e welfomp bep tro, e tu an Aviel, an Ao. de Valera gant e vinistred ; hag e tu an Abostol, an Ao. Cosgrave hag ar vinistred koz. Evito d'en em enebi war dachenn ar politik, e unanont aman o moueziou da bedi ha da gana, levr oferenn ar C'hendalc'h ganto etre o daouarn.

Kentan a glevomp eo eur c'chantik. Goude se, eur brezegenn en iverzoneg, hag ec'h entenan enni eur ger brezonek bennak. Goude ar brezegenn, eur c'chantik nevez en diou yez ; ar c'homzou iverzonek hag ar c'homzou saoznek o deus tapet mont ken mat war an ton, ma kan an 300.000 pe 400.000 a dud gant an hevelep mouez. An uhelgomzerez a zalc'h an ton hag a ro eun harp souezus d'ar moueziou.

An Ao. Glennon, Arc'heskob Sant-Loeiz (Amerik), a ra d'eomp goude eur brezegenn ; unan dreist da gaer. Kustum eo da gomz dre uhelgomzerez, ha distaga a ra ar saozneg e doare Dubliniz, ar gwellan re a zo da gomz saozneg dre ar bed holl. Gant se eta, forz a belec'h ez int, pe eus an Afrik, pe eus an Aostrali, pe eus an Ejipt, pe eus ar C'hanada, pe a lec'h all, an holl dud a yez saoz a heuilh e brezegenn hep koll ger ebet diouti.

Gant peoez estlamm e klevont diskleria, en eun doare ken helavar, istor marzus o bro c'hiniuk. Gant pebez kalon en em unanont da bedi evit ar bed holl, evit ma teuio ar peoc'h da ren, ar feiz a en em astenn muioc'h-mui, eneb o'an doare buhez pagan ha hudur a glask en em sila e pep lec'h.

Kemend all a dud ha ma 'z eus eno, ne glever ket an distaran brud : n'eus ket eur mouch avel ; ne finv ket eun delienn ; safar ar gwetu-riou zo tavet ; klevet e vije eur gelienenn o frondjal.

Tro al Legad eo da gomz.

E sell a zo war ar re yaouank, goell ar feiz, en amzer da zont. Lavaret a ra d'ezo pegen estlammus e kav gwelet divrall, e peb mare, fealued Iverzon e kenver ar Pab.

Gant pebez evez e chilaouer komzou al Legad ! Envor pep hini o miro da viken, ken doun ha ma vezint bet moulet ennan.

Eun urz a-berz ar jeneral Duffy, hag e dorn pep den e par raktal eur c'houlaouenn. Diniver ar steredennou ; pep kristen o veza unan anezo. Kaerat taolenn e barr ar serr-noz ! Teurel a ran eur sell war an dachenn-se a gant devez arat, goloet a c'houlouigou, hag am eus eno eun taol-lagad seurt na welin biken ken. Dindan bennoz ar Sakramant, an noll bennou a stou, ar pez a zo adarre eun dra gaer meurbed da welet.

Breman eo mouez vrás ar bobl-se o pedi a sav 'us d'an dachenn hag al « Laudate » kanet gant 300.000 uen.

Tec'hel a reomp, ma zud ha me, e keit ha ma kaner kantik ar Pab. Aet omp war hent hon c'houent, Mount-Sackville, hag e klevomp ar youc'hadennou o saludi al Legad ha diskran ar c'chantik : *Doue ra viinigo hor Pab.*

Ar c'hirvi hag an antilopéda deul sellou souezet war eun daolenn ken iskis evito.

Leanezed Sant Jozef Kluni o deus heuilhet al lidou dre skingomzerez hag o deus kavet ken kaer ha me prezegenn an Ao. Glennon, a vije ret he desrevel war he hed.

PEMPVET LODENN

Gouel ar maouezed

Er gwener da noz, eman tro ar maouezed da zont da renti enor d'ar C'hrist-Roue, hag en em vodont e Phœnix-Park evit klevet iveau eur brezegenn ha degemer bennoz ar Sakramant.

O « meeting » a dle beza laouenaet kalon ar werc'hez iverzoniat, Santez Berc'hed, maouez a spered uhel ha dilu, patronez Iverzon goude Sant Patrick. Ar Vretoned o deus, re allies a wech, kemeret eviti Santez Berc'hed a Sued.

Tra ha na weler nemet er vro gristen-man, niver ar merc'hed n'eo ket ken bras ha ma oa dec'h hini ar baotred ; meur a vamm he deus ranket chom gant he bugaligou ; met braoat taol-lagad, gant ar Breuriezou bodet endro d'o bannielou ! Dirak an aoter, eman an Hollanded gant o gwiskamanchou melen skler hag o drapoioù flamm-flimmin brudet breman dre holl e kêr Dublin.

Er renk kentan, tu an Aviel, an Itron de Valera ha gwrage ar Vinistred a-vreman ; e tu an Abostol, gwrage ar Vinistred koz. Drek d'ezo, itronized ar C'hannadec'h.

Al lidou a zo henvel ouz ar re dec'h : kantig ha prezegenn en iverzoneg ; kantig ha prezegenn e saozneg ; ha goude, salud ar Sakramant. Al Legad a deu d'ober tro ar bohl, o rei e vennoz a bep tu d'ar maouezed stouet gant doujans ha karantez. Meur a hini a weler o ouela....

An dra-man a sko war o spered : Legad ar Pab war douar Iverzon a ro testeni anat ha skler, sklera hini a zo, eo adkavet he frankiz gant ar relijion gatolik.

Iverzoniz n'int ket tud sur war var eus o feiz ; peadra o deus dastumet en o spered da sklerijenna ha da harpa o c'hredennou. An holl yaouankiz, abaoe ar bloaz 1922, bloavez ar frankiz, a zo bet kelennet, bep ma 'z ae d'ar skol, herve ar c'his diouyezek : an Iverzoniadec'h, o komz c'hoaz o yez, en iverzoneg hag e saozneg : ar re all, e saozneg hag en iverzoneg. Gant an diou yez o 'n em eila, spered ar bugel a zigor frankoc'h ; dastum a ra kelennadurez vat, e berr amzer ; ar pez na reio, nemet goude hir vloaveziou, ar bugel ha na vo bet impliet gan-tan nemet eur yez hepken.

Dre ar ruiou, e welan o tremen studierien, paotred ha merc'hed, hag a doug an arouez kel-tiek (alaouret 'vit Iverzoniz), a dalv da lavaret penôs e vezet kelt a galon, hag e ouier komz ha skriva e yez.

Ar micherour iverzoniat en deus eun deska-mant brasoc'h eget aman ar re o deus bet o bre-ved.

Paotred ha merc'hed, pa ne zalc'hont ket da vont d'ar skol goude 14 vloaz, a rank heuilh kenteliou war ar micherou ha kenteliou war an arzou, epad eiz eurvez ar sizun. Muian tra a souze ac'hanon eo gwelet bugale peorien hag a ouie c'hoari « piano », liva, komz eus treou skiantek.

E gwirione, ar Saorstat (Stad dishual), en deus roet eul lusk bras d'an deskamant. Etouez an dud yaouank, ne gaver hini hep studi.

Heuilhet eo aman al lezenn a ren hirie er broiou lec'h m'eo anavezet ar wir frankiz (Bro-Saoz, Iverzon, kanton Fribourg) : ar gerent a c'hall kas o bugale d'ar skol a bliij d'ezo ; ar vis-

tri hag ar mestrezed a zo paeet gant ar gomun hag ar gouarnamant, diouz niver ar vugale kelenet ganto. Abaoe m'eman an Ao. de Valera e penn ar vro, e ve kresket, eus eun hanter, poenchor an dud yaouank a dremen, en iverzeg, ar genstrivadeg savet evit ar re a gar ober studiou war goust ar gouarnamant.

En deiz ma teuio Bro-C'hall d'en em dresa ha da heuilh skouer ar broiou a gerz e penn an araokaat, en deiz ma lezo pep hini eus he broadou d'en em ren war he zachenn hec'h-unan, Breiz n'he devo ken nemet heuilh penn-da-benn skouer Iverzon.

An deskadurez a zo par d'an deskamant. Ar vicherourez yaouank a zo kempen en he diavêz; seven ha savet mat. An neuz vat-se hag a lak anezi war an hevelep troad gant an dud a renk uhel, a deu d'ezi eus he feiz birvidik. Ha n'eo ket aze ar gwir stumm da dostaat an dud a bep renk ?

Oferenn ar vugale e Phoenix-Park

Oferenn ar vugale a zo bepred unan eus lidou kaeran kendalc'h bras ar Sakramant. Er sandorn beure, 100.000 bugel a zo bodet e Phoenix-Park, dirak aoter ar C'hendalc'h, war an dachenn bet hanvet, gant gwir abeg, « an iliz-veur disto ».

Eur strollad merc'hed yaouank gwisket e gwenn, 2.700 anezo, a ganas an oferenn, ha ne vo ket kanet kaeroc'h eviti epad ar gouel a-bez. Drek ar vugale, eman ar gerent, tadou ha mammou, eur bobl tud diniver.

Pa sav, gant ar gorreou, mouez skeltr an trompilhou arc'hant, an holl bennou a stou izel hag ar ganerez a gan ar *Gloria in excelsis Deo*.

Warlerc'h al lidou, al Legad a gomz, e saozneg, d'an holl vugale ; poueza a ra war pep ger, abalamour beza komprenet gant an holl.

Rei a ra d'ezo, goude, bennoz an T. S. ar Pab, ha, 'n eur vont kuit, e tremen en o zouez, n'eo ket, avat, hep klevout, endro d'ezan, mil ha mil youc'hadenn a levenez.

Ken'an preder a gemerer, pa ve bet merket mare kendalc'hou bras ar Sakramant, eo da lakan ober, dre ar bed holl, pedennou hag oberou mat, dreist-holl etouez ar vugale.

Evit Dublin, niver an oberou mat hag ar c'homunionou a yae da 288 milion 941.808.

A drugare da Urz al *Leanezed gwenn*, da hini *Providans Crehen*, hag iveau da Leanezed *Sant-Jozef Lokmine*, Breiz he deus, en daolenn-se, eur c'haer a renk.

Warlerc'h an oferenn, an Ao. kont d'Yanville, sekretour bureo Kendalc'hou bras ar Sakramant, a deu d'am c'haout : « Enor da Vreiz ! emezan ; mar o dije holl broiou ar Frans 'n em ziskouezet a-genver gant Breiz, he dije ar Frans he-unan trec'het war holl broiou all ar bed ! »

C'HOUEC'H VET LODENN

Aman eman Dor ar baradoz, ha ni eo an ineoù deut, nevez so, eus an douar hag o c'hortoz ma plijo gant Doue o degemer.

(Y.-P. CALLOC'H).

Ar sul 26 eo diwezan ha kaeran devez ar c'hendalc'h bras-man. Phoenix-Park hag en deus gwelet, en deizioù-man, eur mor a dud, a zegemer hirie eur bobl diniver, pa gomzer eus eur milion hanter da vihanan. An « tramway » e-unan en deus charretil 800.000 den.

An Ao. Curley, arc'heskob Baltimore, a gan an oferenn-bred, e keit m'eman du-se, en eur gêr vihan eus Iverzon, e vamm en hec'h eur diwezan ; a drugare Doue, he c'havo e-berr koulz ha pare.

Pa zigouez al Legad, an *Ecce Sacerdos Magnus* a zo savet gant mouezioù 500 den. Gant ar re-man iveau eo kanet ar *Gredo*. Despet am eus da se, rak kredi 'ra d'in penôs, ma vije bet lezet ar pemzek kant mil den-se da youch'hal d'ar pe-war avel ansao estlammus ar gredenn gatolik, e vijent bet klevet betek eus c'houec'h kon-telez protestant an Ulster, elec'h eo ken gwallas gaset ar gatoliked, goude m'eo gwelet ken mat ar protestanted er Saorstat.

Arôk ar gorreou, ar c'hont John Mac Cormack a gan ar *Panis Angelicus* ; n'eo ket souezus o dije an Amerikaned roet d'ezan e bouez aour evit ar blijadur da glevet e vouez flour ha ner-zus.

Ober a ran eun tôl-sell war an dud endro d'in; gwelet a ran war o dremmou diskeud eur feiz entanet hag a deu da veza barr da vare ar gorreou. Chom a raer mantret dirak ar sioulded vrás a ren, daoust d'an engroez tud ken niverus: eus tu kér Dublin, ne sav ket an disteran trouz. En êr, evel teir sardonenn vrás, teir njerez saoz a gas o brud ; deut int da denna poltrejou evit ar c'hazetennou saoz. N'eus nemeto hag o dije torret al lezenn a c'hourc'hemenne chom sioul epad an oferenn. Ne drec'hont ket, koulskoude, war ar safar a ra bagadou lapoused-mor o troïdelat 'us d'ar pennou.

Eur gridion a levez a red etre daou benn an dachenn pa glever, kresket gant an uhelgomrezed, mouez skler kloc'hig Sant Patrick, an hini a servije d'ezan da c'hervel Iverzoniz koz da zont da glevet e brezegennou : Ebestel koz Iverzon eo a bed ac'hanomp da adori Doue er Sakramant.

Kerkent, e skrij galv an trompilhou arc'hant : Iverzon nevez digabestret eo a embann rouantelez ar C'christ-Roue o tarza war broiou ar bed kollet ganto o dasprener.

An ofiserien yaouank a denn o c'hlezeier da saludi. Nep strafih na dizurz etouez ar bobl diniver-se, an holl o pedi, ar sellou troet holl war du an aoter.

E fin an oferenn, an trompilhou arc'hant a son teir gwech evit rei da c'houzout eman an T. S. ar Pab o vont da gomz d'e Iverzoniz feal ha da holl dud an douar. N'omp ket hep gouzout penôs an T. S. ar Pab a heuilh dre skingomzerez pennad diwezan ar C'hendalc'h.

Gant pebez estlamm e klevomp e vouez o vininga e Gelted feal, en hano ar Werc'hez Vari,

rouanez Iverzon, Sant Patrick, hag an holl sent koz a gerzas war e roudou. Ar bennoz-se, hag a c'hall beza klevet gant poblou ar bed holl, eo ar gopr gounezet ganto dre forz chom, epad hir gantvejou, diflach, divrall, feal da Zoue betek mervel.

Eun daou-ugent munutenn goude fin an oferenn, 500.000 den, rannet etre c'houec'h lodenn, a ya, pep hini dre he hent, da dizout O'Connel bridge, elec'h ma vo roet diweza bennoz ar Sakramant. Holl, en eur vont, e kanont, war an hevelep toniou, darn gant komzou iverzonek, darn all gant komzou sôznek, ar c'hantikou-se a frealzas, war o zremenvan, merzerien ha galeouaerien iverzoniat, pa oant flastret dindan dreid o bourrevien : hogen, hirie eman ganto an enor hag ar gounid.

D'am meno, an iverzoneg kanet a zo ken flour hag ar brezoneg p'hen klevomp kanet c'houek e goueliou ar *Bleun-Brug*.

Dre ar vali vras a zo e kreiz ar Park, e tispak, etrezek O'Connel bridge, prosesion ar veleien, an Eskibien, ar Sakramant hag ar Gardinaled.

Diwezatoc'h, ha n'eo ket hep estlamm, e ti-gouezo d'in anaout kement-man : er momed m'eman ar prosesionou o 'n em voda evelse da vont 'trezek O'Connel bridge, ar Barz Cueff, endro d'ezan ar Vretoned all gant o gwiskaman-chou, a gerz, hep marc'hata, e penn kannaded ar Frans, gant banniel Breiz etre e zaouarn : hon herminigou a denn ar Frans war o seuliou.

Ha n'eo ket aze eur seblant a-berz Doue ?

Hon sent koz o deus holl diouganet rouantelez ar Christ-Roue dre zorn ar Gelted deut da veza war o c'hiz pobl Doue.

Ha ne gav ket d'ec'h en deus ar Mestr laket siell ar wirionez war o c'homzou, e kerz ar C'hendalc'h-man hag a zigor hent d'e c'halloud ?...

An hent o veza ken hir ha ma 'z eo, 'zo bet sonjet pignal an daez war eur planchod war rojou kuzet gant lienajou gwenn. Ar Sakramant a zo war eun ôter hag al Legad a zo daoulinet war eur gador-voulous. C'houec'h beleg a gas war rôk an arc'h santel-se. Valera ha Cosgrave, an daou enebour politik, a zoug kerniou an daez, unanet ma 'z int aman dre nerz o c'harantez e kenver ar Sakramant. War bont O'Connel, ken ledan m'eo henvel ouz eul leur-gêr stignet war ar stêr Liffey, 'zo bet savet eur chapell gweraet a bep tu ; ac'hane e ro al Legad, d'ar bobl, an diwezan bennoz ar Sakramant, an hini a gloz ar C'hendalc'h burzudus-man.

Ac'hane, bennoz ar Christ-Roue en em astenn war Iverzon a-bez, war ar vro ken devot d'ar Sakramant, war Gouenn ar Gelted, ken karantezus e kenver Hon Salver, ha war an Iliz dre holl ar bed.

An *Te Deum*, kan ar veuleudi, a sav warzu an nenv gant kimiad an trompilhou arc'hant.

Kuitaat a refomp Iverzon, bro ar verzerien hag ar Sent, lorc'h en hon c'hreiz, startaet en hon feiz, ar feiz-se a santer o virvi hed-a-hed ar c'hantik kaer : *Feiz hon Tadou*.

Mar teufe, dre wall-chans, ar relijon da veza gwall-gaset en hon bro, kemeromp neuze, d'hon ren, skouer Iverzoniz ha lavaromp evelte :

Feiz hon Tadou, bepred beo en despet d'ar gwall daoliou ;

Tridal a ra hon c'halonou, pa glevomp ouz
hon diouskouarn ar c'homzou kaer :

*Feiz hon Tadou, feiz santel,
D'it ni 'vo feal betek mervel.
Hon Tadou, chadennet e prizoniou terval,
O c'honsians 'n o c'hreiz a vire dishual ;
Na kaerat planedenn hini o bugale,
Mar varvfent iveau 'vit o fe.*

En abarde-noz-se, end-eün, a-boan peurglozet goueliou 31vet Kendalc'h ar Sakramant evit ar bed holl, e tigouezas eur c'helou, ken mantrus hini ha ma c'halled klevet. 1.500 protestant eus an Ulster o doa en em daolet war 500 katolik dizifenn hag o doa stlepet ganto mein, teol, bouthou... Meur a hini a oa bet gloazet, daou gwall dizet, zoken.

Torfetourien all o doa gedet an trêniou, diwar lein eur pont, ha ruilhet warno mein pounner da flastra an toennoù. Goude treuzi an Ulster, 9 trêñ war 11 ne chome ken warno eur werenn.

Evidon-me a gred lavaret penôs an dra-se a zo bet a-berz Doue. Arabat estlammi : an trêniou-se bet meinet, hep digarez ebet eus a-du ar gatoliked, o devo laket stad digompouez Iverzon da bara splann d'an daoulagad, kaeroc'h eget an holl brezegennou.

Breman ni 'oar, rak gwelet hon eus !

SEIZVET LODENN

*When Ireland, for Heaven a light house shall be,
When Jesus shall walk with the youth of our
[country],
And they in their gladness shall crown Him
ARD RIOCH.*

*Pa gerzo Jezuz e penn tud yaouank hon Bro,
Pa vo Iverzon tour-tan an Nenvou,
Ken bras e vo o levenez ma lakfont
War e dal kurunenn Roue ar bed holl.*

(THOMAS FRENCH).

Pep kendalc'h ar Sakramant en deus e stumm dishenvel ; kendalc'h Dublin a vo bet emwest-ladenn Iverzon a-bez da Zoue er Sakramant ; an daou c'houarnamant, an hini dec'h hag an hini hirie ; holl bennou-bras ar vro ; an dud a bep stad a vo bet unanet er memez pedenn. Iverzon, — nemet an Ulster, — a vo bet eun delenn surzodus signet enenor da Zoue er Sakramant.

Epad ar goueliou penn-da-benn, an amzer a vo bet dispar, kentan donezon a ra Doue d'e vi-bien kelt eus ar bed holl. Eur wech bennak, en em c'holoas hag e kouezas eun nebeut takennou glao, evel da aprou hon feiz, met soudan ar c'houmoul a dec'h, hag e kreiz eur volz glas-glizin, liou gant banniel Sant-Patrick, an heol aour a bare henvel ouz arouez ar goueliou.

Iverzon, evel Breiz, a zo eur vro techet da c'hlaor. Arc'heskob Dublin en doa diskleriet e nec'hamant da Briolez Karmel Lisieux, c'hoar

hena ar Santez vihan ; ha houman he doa res-
pontet ne deuje ket an amzer fall d'ober nep
gaou ouz ar goueliou.

Hon levezenez a vo bet bar.

Emzao Iverzon, santelaet dre berz eur seurt kendalc'h, o tigouezout er 1500 vet bloavez goude donedigez Sant Patrick, a zo diougan a drec'h evit rouantelez ar C'hrist-Roue. Beza eo diougan an « Amzeriou Nevez » bet brudet gant hon Sent koz kelt ha gant sent all eus hon amzeriou ni : « pa vo adarre evel dizro Jezuz war an douar... Neuze, an dud o veza desket klask da gentan Doue hag e rouantelez, a gavo pep hini e vad kinniget d'ezan gant teneridigez ha largentez... »

(Ar Vamm Enorus Marie de Sales).

Ra deuio ar Gelted, ar bobl dibabet gant Doue,
da bourceas ar gounid-se d'ar C'hrist-Roue!

*D'an eur merket ganeoc'h, ar bed holl a davo
Da chilaou kleier Pask o son da zihun Keltia,
Ha Keltia, en he sao, a gano eur « C'hredo » ken
Meurdezus ma stouo tal pep pobl dirak Doue.*

(Y.-P. CALLOC'H).

Ra 'n em gavo hepdale seurt donedigez. Hon c'halonou, Aotrou, a glask, gant kement a vall, ho rouantelez war an douar evel en nenv, ma tizec'hont gant an hirnez ha ma n'int ket evit gortoz pelloc'h.

VENI, DOMINE JESU !

